

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

S Palestino v srcu

Razgovor s palestinskimi študenti

Upor naroda, ki mu preostane samo še obup

Ni namen tega članka predstaviti položaj palestinskega naroda kot problematiko, ki je daleč našemu svetu, naši zgodovini, ali pa kot problematiko, ki nima nikakršne zveze z našo stvarnostjo. Tak zorni kot preprečuje namreč tako posamezniku kot celotni družbi, da si ustvari katerikoli kritični odnos do te politično-narodnostne problematike.

Ker v tem članku ne moremo predstaviti temeljitejši analize, bi hoteli najprej vsaj bežno razkriti že znano, a večkrat zamolčano zemljepisno-kulturno in zgodovinsko nit, ki veže to področje skozi stoletja ravno z evropskim dogajanjem. Pomembnejši začetek je nedvomno rojstvo monoteističnih verstev, najprej judovske in nato krščanske vere ter mnogo kasneje krizarske vojne, ki jih sodobni zgodovinarji razlagajo kot hoteno preusmeritev nasilja fevdalnih vojsk v izvenevropsko ozemlje.

V sodobnejšem obdobju pa imperializem, začetki preseljevanja Judov iz Evrope v Palestino (sionistično gibanje), druga svetovna vojna, nastanek judovske države. Iz tega vidika moramo poudariti, da spada Palestina v Sredozemlje, torej tudi v kulturni prostor za katerega so značilne stalne kulturne izmenjave in seveda skupna kulturna identiteta. Tako je na primer muslimanska vera nastala kot spojitve več verskih prvin, med katerimi sta temeljni krščanska in judovska. Mnogo kasneje pa nam je ravno arabski svet ponovno odkril antične pisce, kar je pomenilo kulturni prerod v Evropi.

Zbrala sva pričevanje dveh palestinskih študentov, ki iz varnostnih razlogov želita ostati anonimna.

Gre pa podčrtati, da sta intervjuvanca že z vsega začetka samozavestno poudarila, da govori vsak Palestinec zunaj svoje domovine v imenu vsega naroda in tako tudi onadva! Sprašujemo se, kateri izmed naših prvakov bi lahko takole zastopal svoj narod!

"Palestinsko vprašanje ni pojav, ki je nastal šele pred nekaj leti, kot to mnogi mislijo ali kot bi mnogi hoteli. Palestinski narod trpi vojaško okupacijo Izraela že več kot štirideset let. Turški jarem in kasneje angleški imperializem sta preprečila ustanovitev palestinske države. Izraelska vlada pa nam odreka pravico do svoje zemlje. Leta '48 je naš narod doživel prvo veliko izkoreninjenje. Izraelci so takrat zasedli ozemlje, ki sega od Gornje Galileje vse do Jeruzalema. Tega pa so zasedli le polo-

vico. Pogosti pokoli in zverinstva izraelske vojske so tedaj opravičevali kot "prepotrebne zmage za dosego Judovske države" (Begin). Zaradi vsega tega se je vsaj 600.000 Palestinec izselilo v sosednje države. V naslednjih letih je število beguncev še dodatno naraslo. Zanje ni bilo več vrnitve. V tem obdobju je Izrael postril že tako toge zakone, da bi preprečil vrnitev palestinskih beguncev.

Leta '67 je v tretji izraelsko-arabski vojni Izrael zasedel še drugo polovico Jeruzalema, Cisjordanijo, Gazo in Golansko višavje, čemur je sledila ponovna razpršitev palestinskega naroda. Z razlaščenjem zemlje redkih Palestinec, ki so ostali na svoji zemlji, je Izrael pregnal še te v "zasilna taborišča". Tako je Palestinec, večinoma kmetom, zmanjkalo osnovnih sredstev za preživljanje (odvzeli so jim npr. rodovitno zemljo okoli Jafe).

Priseljevanje Judov se je začelo že leta 1917 z Bouforjevo izjavo (po tedanjem britanskem ministru za zunanje zadeve, lordu Arthurju Jamesu Baufourju). Tako je sionistično gibanje dobilo podlago za zasedbo Palestine in oktroiranje "narodne domovine" Judov. 27 februarja 1920 je 40.000 Palestinec manifestiralo zoper britanski kolonializem in ekspanzionistične težnje sionizma? Vstaja palestinskega naroda se je začela že leta 1936.

Izrael je država, ki temelji na vojaški okupaciji in katere nasilje trpi palestinski narod - "prebivalec zemlje".

Vzrok bede našega naroda je izraelska politika, katere edini cilj je prilaščati si našo zemljo in to s pomočjo katerega koli sredstva ter iztrebiti Palestinec.

Izraelska politika je vsakodnevno nasilje nad civilnim palestinskim prebivalstvom.

Izraelska politika namenoma preprečuje, da bi se pouk v palestinskih šolah in univerzah, nemoteno odvijal zato da bi obdržala naš narod v nepismenosti.

Izraelska politika preganja palestinske intelektualce, kot je značilno za nacifašistični režim. Pouk na naših šolah ni nikoli potekal nemoteno. Vojaški komandant zapre naše šole vsaj dva meseca na leto in to večkrat zaradi namišljenih razlogov ali pa zato ker je kak učenec vrgel kamen proti izraelskemu vojaku.

Včasih ostajajo šole zaprte za nedoločeno obdobje v pričakovanju, da bo izraelska oblast prej ali slej izdala dovoljenje za ponovno odprtje. Vse

to velja tudi za univerzo. Letos so palestinske šole zaprte že od decembra, kar pomeni, da bodo dijaki izgubili šolsko leto. Zaprte šole uporablja izraelska oblast kot zapore.

Imamo šest palestinskih univerz, in to v Nablusu, v Berzetu, v Jeruzalemu, v Hebronu in Gazi, vendar Izraelci nam ne dovoljujejo, da bi imeli vse fakultete. Manjkajo nam predvsem znanstvene fakultete kot so medicina, farmacija, inženjerija, arhitektura. Ker vzdržujemo lastne fakultete sami z ekonomskimi podporami bogatejših družin in tudi s podporami nekaterih drugih arabskih držav, bi lahko v njih odprli vse možne fakultete, vendar izraelska politika nam tega ne dovoljuje, saj skuša usmeriti mlade študente v tujino. Kot sami opažate je po vsej Evropi ogromno palestinskih študentov, ki obiskujejo ravno te fakultete. Študij v tujini stane veliko in to bodisi študentom, ki se za več let ne morejo vrniti domov, kot tudi družini, vendar palestinski narod hoče dokazati, da ga izraelska politika ne more kulturno potlačiti. Kot sva že povedala, se palestinski študentje, ki študirajo v tujini, ne morejo vrniti domov pred diplomo, saj jih v Izraelu čaka aretacija, ki je večkrat neutemeljena. Včasih nam celo vojska prepreči z zlorabo raznih zakonov, ki zadevajo prestop državnih meja, ponovno vračanje v tujino in torej nadaljevanje študija. Vendar tudi po diplomih doživljamo palestinski študentje velike socialne krivice, ker nimamo možnosti, da bi se zaposlili v svoji stroki. Večina izmed nas bo morala sprejeti delo v izraelski tovarni kot navaden delavec.

Palestinski župan iz Nazareta je izjavil: "Naš narod ima le dve možnosti izbire: ali umreti pod okupacijo, ali umreti v odporu proti njej. Obe izbiri sta grenki in obe vodita v smrt, zato ja naš narod izbral drugo možnost, ki je izbira vseh svobodnih ljudi tega sveta."

Demokracija izraelske države je demokracija, ki preprečuje vsako zdravstveno oskrbo prebivalcem Gaze in Cisjordanije!

Življenje v begunskih taboriščih je neznosno. Desetčlanska družina živi v eni sami sobi, ki ne dosega dvajsetih kvadratnih metrov. Hiše so prekrte z začasnimi plastičnimi ali aluminijastimi materiali skozi katere pronica deževnica. Delavci, ki so zaposleni tudi več km daleč od begunskih taborišč morajo vsak dan zapuščati svoje domove in se nato spet vračati ob določeni uri. Njim je pre-

povedano prespati iz katerega koli vzroka izven taborišča. Izraelski vojaki aretirajo Palestince tudi brez vsakršnega mandata in jih zadržujejo do šest mesecev. V zaporu doživljamo psihična in fizična mučenja. Procesi za zaprtimi vrati so vojaški procesi.

Demokratičnost Izraelcev lomi roke otrok, ki so vrgli kamen izraelskemu vojaku. Zakon, ki dovoljuje lomljenje prstov je odredil minister za obrambo, minister Peresove stranke, ki je najbolj zmerna laburistična izraelska stranka, stranka pacifistov.

Begunska taborišča, taborišča civilnih državljanov, ki se nahajajo v Libanonu, doživljajo stalno bombardiranje izraelskih bombnikov. Izrael je država krvi!

Devetega decembra '87. leta, ko je palestinski narod vstal proti vojaški okupaciji Izraela, ni nihče verjel, da bo lahko ta vstaja trajala tako dolgo. Prvi razlog je najbrž ta, da je izraelska vojska ena izmed najmočnejših na svetu in vsakemu bi se vstaja ljudstva, ki je oboroženo zgolj s kamenjem, proti taki vojski, zdela nesmisel. Tudi Rabin (minister za obrambo) je izjavil, da bo vstajo zadušil v par dneh. Drugi razlog pa je, da nihče si ni predstavljal, da ima narod, ki že stirideset let trpi, toliko moči.

Izrael je poskušal razne poti, da bi zadušil našo vstajo. Ena izmed teh je umor Abu Jihada, druge najpomembnejše osebnosti PLO-ja. In zakaj so umorili ravno njega? Verjetno, ker so si razlagali, da je pripravil našo vstajo in da jo je vodil iz tujine. Z njegovo smrtjo so upali, da se bo vstaja nehala, da bodo dokazali Palestincem svojo moč, ki lahko doseže v katerem koli trenutku kogarkoli. Možna pa je tudi razlaga, da so z njegovo smrtjo želeli uničiti vsako upanje možnosti miru, saj je bil Abu Jihad človek, ki je bil pripravljen za dialog. Istega dne je upor palestinskega naroda doživel največji vzpon in istočasno ponovni pokol (7 mrtvih demonstrantov in na stotine ranjenih). V šestmesečni miroljubni vstaji je vsaj po uradnih vesteh izgubilo življenje 200 Palestincev in 20.000 jih je bilo aretiranih, medtem ko so Izraelci izgubili le enega vojaka in eno dekle, ki so jo zadeli Izraelci sami.

Italija bi ne smela spregledati kot demokratična država dogajanj na naši zemlji ter vedno kot demokratična država bi morala priznati PLO (Organizacija za osvoboditev Palestine) za edinega predstavnika palestinskega naroda!

Sprašujeva se, do kdaj bodo pošiljale evropske države hrano in druge podobne dobrine v begunska taborišča Cisjordanije, Gaze idr. Nema- ra dokler ne bo palestinski narod popolnoma uničen? Takale pomoč nam

je potrebna, ni pa nam to dovolj! Želimo nekaj drugega... Želimo najprej, da se resi palestinsko vprašanje. Želimo najprej živeti v miru!

Pa arabske dežele? Tam ni demokracije... Arabci živimo pod raznimi režimi, kij jih vojaško podpirajo ZDA (zaradi petroleja pač!). In ravno ZDA podpirajo tudi izraelsko vladu! Tle režimi se bojijo morebitne palestinske države, ker bi bila ta demokratična ter bi bila v zglede ostalim Arabcem... PLO so napadli vsa-

kič, ko se je ta okrepila. Spomnimo se le "črnega septembra" in pokola 30.000 Palestincev leta '70 po ukazu kralja Husseina. Tedaj je bil Izrael pripravljen pomagati Jordanjiji, če bi jo Palestinci premagali. Države, kot so Sirija in Jordanija, bi zato hotele imeti PLO pod svojim nadzorstvom. PLO pa hoče ostati neodvisna!

V Zahodni Evropi priznavajo PLO le Grčija, Španija in Avstrija - zahodni svet se čuti krivega za trpljenje Judov v 2. sv. v..." Črtilan in Malika

RAZŠIRITEV

Navada je, da beseda pojasni podobo. Tokrat smo se odločili za nasprotni postopek. Od odvetnika Berdona smo namreč dobili sledeči do-

pis (naslovil ga je še PSI, Ssk, MT in DP): "Sporočamo Vam, da smo razširili oddaji "Pogovor z odvetnikom" in "Drugi Trst" Vašemu predstavniku, ki se ju lahko udeleži vsako sredo začenši s 4. t.m..."

DAROVI IN PRISPEVKI

Ob poravnavi naročnine so v sklad Dela prispevali tovariši: Miro Lukša iz Proseka 10.000 lir, Fani Sardoč iz Proseka 14.000 lir, Gizela Verginella 10.000 lir, Rafael Kocijančič iz Krogelj 4.000 lir, Viktor Kralj iz Boršta 4.000 lir, Danilo Kocijančič iz Doline 4.000 lir, Vladimir Krmeč iz Doline 4.000 lir, Dušan Pangerc iz Doline 4.000 lir, Josip Bolčič iz Boljunca 4.000 lir, Jagoda Cesar 14.000 lir, Zdravko Korošec iz Boljunca

4.000 lir, Peter Krmeč iz Krmenke 9.000 lir, Ada Orel Spetič iz Katinare 4.000 lir, Petrina Košuta iz Križa 9.000 lir.

Dne 17. aprila je bila 35. obletnica smrti nepozabne Ivanke Furlan iz Škednja. V njen spomin darujejo mož Emil in hčere Adelia in Bianca 30.000 lir za sklad Dela.

Tovarišica Vida Mora iz Nabrežine daruje v sklad Dela 15.000 lir v spomin na pokojnega moža Virgilija.

Tovariš Wiljem Sirk iz Križa daruje 30.000 lir za sklad Dela.

Po odobritvi zadnjih ukrepov južnotirolskega «paketa»

Kakšno luč bodo prižgale junijske volitve na poti reševanja «slovenskega vprašanja»?

Vlada je s soglasjem parlamenta odobrila zadnje ukrepe, ki po dvajsetih letih uresničujejo južnotirolski paket o pravicah nemške skupnosti v bocenski pokrajini. V glavnem gre za uporabo nemškega jezika v sodstvu, na policiji in nekaterih drugih javnih službah, za probleme dvojezičnosti v javni rabi in nekatera odprta vprašanja šolstva... Sedaj italijanska vlada potrpežljivo, ne glede na nove bombne atentate v Bocnu, čaka na sporočilo avstrijske vlade, da je umaknila iz dnevnega reda steklene palače v New Yorku vprašanje južnotirolskega spora. O tem, ali dunajska vlada izda "poverilnico" pa bo odločala samo s soglasjem južnotirolske nemške stranke.

Res lahko soglašamo z ministrom Meccanicom, da je Italija tokrat (žal samo tokrat) dala zgled, kako je mogoče pozitivno rešiti problem neke narodne manjšine. Tudi lahko soglašamo z južnotirolskim "Obmanom" Magnagom, da je položaj nemške skupnosti v Bocenski pokrajini med najboljšimi v Evropi, kvečjemu slabši samo v primerjavi s položajem švedske manjšine na finskem otočju Aaland.

Vse lepo in prav. To smo tudi osebno priznali ministru Maccanicu, kateremu pa sem dodal pikro, skoraj kramarsko pripombo: "Glejte minister, Slovenci bi se zadovoljili z eno desetino tega, kar ste dali Nemcem, toda takoj."

Minister Maccanico se je zasmel, misleč, da gre za dober vic. Sele, ko sem ga dvakrat ponovil in ga sprotil opozarjal, da mislim prekleto resno, se je zamislil. Najbrž mu je postalo končno jasno, da gre nam za nohte in da smo do grla naveličani čakati. Pa ne, da bi bili zato pripravljeni popuščati preveč, saj je filozofija naših zahtev globoko različna od one, ki je navdihovala južnotirolske Nemce. Zadoluje, da omenimo dvojezični telefonski imenik, dvojezične napise na etiketah zdravil in receptih, ali dogovor, da bo država skušala zagotoviti, da bodo železničarji na vlakih, ki vozijo po ozemlju bocenske pokrajine, znali tudi nemško...

Tako je lahko socialistični senator Arduino Agnelli motiviral svoje soglasje s tako radikalnimi ukrepi za nemško skupnost na Južnem Tirolskem: so pač narodna večina in ji kot taki pripadajo vse omenjene pravice! Pri tem se je celo skliceval na avstroogrsko prakso zaščite jezikovnih

večin na posameznih ozemljih, kar je, naprimer pomenilo prevlado italijanske skupnosti v Julijski krajini in Trstu...

Mi pa kljub vsemu menimo, da Italija lahko prispeva k izgradnji skupne evropske strehe, če bo znala rešiti probleme svojih narodnih in jezikovnih manjšin in če bo znala pomagati v svojem drobovju porajajoči se novi rasizem proti črnopoltim priseljencem z drugega brega Sredozemlja.

V tem okviru naj res ne čudi, če se manjšinci v parlamentu ukvarjajo tudi s problemi rasizma, saj se nas tiče prav od blizu.

No, in kaj se dogaja z našimi zakoni? Smo v fazi pritiskov na parlamentarne skupine, da bi čimprej vložile svoje zakonske osnutke v senatu in vendar omogočile začetek usklajevalnega postopka za izdelavo poenotenega besedila in torej možnega kompromisa. Zaman je namreč govoriti o kakem kompromisu, če nekatere stranke, kot sta KD in PSI, ne pokažejo niti toliko dobre volje, da bi svojim predstavnikom naročile, naj podpišejo osnutke. Predložitev v poslanski zbornici, ki tudi po mnenju socialista Renzullija ne bo pristojna za "slovensko vprašanje", pomeni samo nov poskus zavlačevanja, da bi šle mimo volitve. Medtem pa se, predvsem v socialističnih vrstah, nadaljuje spor med tržaško federacijo in vso ostalo italijansko socialistično stranko.

Nerazumljivo pa je, čemu tudi stranke, ki so nam naklonjene, nasedajo na taktiko zavlačevanja. Med temi je, žal, tudi stranka proletarske demokracije, ki je svoj osnutek predložila v zbornici in ga celo pomešala med druge osnutke za tako imenovano "okvirno zaščito" manjših jezikovnih skupnosti. Ta je medtem že šel skozi fazo usklajevanja besedil in bi ga zares lahko odobrili še pred volitvami, vsaj v poslanski zbornici. To pa bi pomenilo, da želijo vladne stranke, da bi Slovenci bili s svojim zakonom prav zadnji na vrsti.

KPI nadaljuje s pritiskom in prepričevanjem, vendar menimo, da morajo priti določeni znaki tudi s terena, iz naših krajev. V trenutku, ko se bomo morali pogajati z ostalimi skupinami o postopku, rokih in vsebini zaščite, ne bo vseeno, kakšni bodo volilni rezultati in torej kakšno bo soglasje, s katerim lahko računa vsaka izmed strank. Ne bo, naprimer,

vseeno, ali bo predstavnik tržaške federacije PSI v senatu imel za sabo več ali manj slovenskih glasov. Prav tako ne bo vseeno, če bo imel več ali manj glasov predstavnik KPI, izvoljen na področju, kjer strnjeno živi slovenska manjšina. Razprševanje glasov, iskanje novih bližnjic ali nasedanje demagogiji: vsega tega si sedaj ne moremo privoščiti, kakor si ne smemo privoščiti reakcionarnih in nacionalističnih odborov na tržaški občini in pokrajini.

Občutek imamo, da nas preizkušajo, tudi na teh volitvah. Predsednik deželne vlade, ki je demokristjan, je najprej na debelo obljubljal neka omizja in dogovarjanje z manjšino: samo slepila? Ali pa le švedska prha, ko laskavim besedam in utvaram sledijo nepričakovani udarci, groznja in ostre besede? Najprej obljube, nato pa je prav dežela tista, ki zavrača slovensko pisane prošnje, odreja prispevke Slori-ju in špeterski dvojezični šoli!

Zato ni vseeno, kakšna bodo politična ravnotežja v novem deželnem svetu Furlanije-Juljske krajine. Tudi zato, ker bo v primeru odobritve nekega zaščitnega zakona za našo manjšino imela prav dežela nemalo pristojnosti in pooblastil, pri katerih bodo potrebne dosledne izbire.

Isto velja tudi za problem prispevkov manjšinama (slovenski v Italiji in italijanski v Jugoslaviji), kakor jih določa zakonski osnutek o mednarodnem sodelovanju, znan kot "zakon o mejnih področjih", seveda, če bo pravočasno in v celoti odobren.

Skratka, junijske volitve bodo v marsičem semafor: lahko prižgejo rdečo, zeleno ali rumeno luč interesom naše manjšine. Izbira slovenskih volilcev je zato tembolj odgovorna.

Stojan Spetič

Novi Tržaški teater
Il nuovo teatro di Trieste

Boris Kobal - Sergej Verč

OPROSTI, NE JURIŠ?

Kulturni dom

petek 3.5. - 20.30 uri
sobota 4.5. - 20.30 uri
nedelja 4.5. - 17.00 uri

Intervju z Bruno Dorbolo

Za bodočnost Benečije

Bruna Borbolo

Konec marca je krajevni odbor KPI za Benečijo soglasno odobril kandidaturu neodvisne tovarišice Brune Dorbolo za Deželni svet FJK. V politični zgodovini Benečije se je tako prvič dogodilo, da bo ženska načelovala kandidatni listi. Z zadovoljstvom lahko pripomnimo, da ni slučaj, da je to ravno lista KPI. Bruno smo obiskali na njenem domu v Špetru.

"Bruna, bi se kar sama predstavila našim bralcem?"

"Rodila sem se v Bierčah leta 1947. Šolala sem se v Špetru in Čedadu. V zgodnjih 70. letih sem se začela ukvarjati s politiko. Najprej v ženskem gibanju v okviru čedajske Zveze žena Italije (UDI). To so bila leta, ko je bil feminizem na višku. Z menoj so v Čedad hodile tudi druge tovarišice iz naših krajev. Kmalu smo se zavedle, da pravzaprav, poleg drugih zahtev, ki smo jih postavljale družbi kot ženske, smo mi imele tudi neko našo posebnost - našo narodno zapostavljenost. Zaradi tega smo leta 1977 ustanovile Zvezo beneških žensk. Navezale smo prve stike z Novo Gorico in Koroško, s čimer smo tudi v naše kraje prinesle nove misli in izkušnje. Takrat sem začela tudi pisati komedije, ki smo jih potem uprizorjali za 8. marec. Bila sem med ustanovnimi člani Študijskega centra Nedija. Zaradi vseh teh izkušenj je bilo skorajda neizbežno, da sem se priključila občinskim naprednim listam. Te liste so nastale že leta 1953. Takrat se je zanje zavzemala predvsem KPI, a na žalost niso bile volilno uspešne. Novega zagona so dobile konec sedemdesetih let. Te Napredne liste, ki združujejo razne stranke (PSI, PSDI, PRI, KPI in neodvisne), so nastale na neki ljudski osnovi kot protiutež demokrščanskemu

oblastniško-asistencialističnemu sistemu. V te liste me je privabljala prav njihova ljudska osnova. Osebnost sem že od mladih let zelo navezana na naše beneške ljudi. Pri nas doma v Bierčah - Toncinelovi nam pravijo - smo imeli mlin, tako da je k nam praktično zahajala skorajda vsa dolina. To vez z ljudmi sem ohranila tudi po poroki, sah je moj mož oi poklicu lekarnar. V špetrski občinski svet sem bila kot neodvisna prvič izvoljena leta 1980. Leta 1985 sem postala odbornica za vzgojo in izobraževanje. Napredne liste so bile za naše kraje res pozitivna izkušnja. Znamenitih mešanih podjetij ne bi uspeli razviti, če ne bi prej zagotovili ustrezne ugodne politične klime. Kljub temu pa smo se žal oddaljili od naše prvobitne ljudske osnove. Dogaja se, da stranke, si na krajevni ravni plodno sodelujejo z neodvisnimi in s KPI, na nekem višjem nivoju, recimo v Gorskem skupnosti nediških dolin ali na Krajevni zdravstveni enoti, sodelujejo v koalicijah, ki so fotokopija vsedržavne in furlanske stvarnosti. Takšno nenačelno vedenje zbega ljudi, ki zaradi tega vse manj zaupajo tudi občinski napredni listi."

"Kako to, da si se odločila kandidirati za deželni svet FJK in kakšen je tvoj program?"

"Moja kandidatura je po svoje sad zagate, v katero so zašle napredne liste. S svojo kandidaturo želim razčistiti to situacijo. Tovariši socialisti trdijo, da je vsak fotejl, ki ga iztrgajo KD, samo po sebi zmaga. Jaz nisem tega mnenja. Povsem napačna se mi zdi politika nekritičnega okupiranja oblastniških izvodov in konec koncev je tako početje enako štiridesetletnemu ravnanju KD. Po mojem mnenju bi napredne sile lahko skupaj in složno zavladale tudi na Gorskem skupnosti in KZE, le da ne bi laično-socialistične stranke tako hrepenele po oblasti in ne bi za vsako ceno paktirale njihovo oblastniško pozicijo s KD. Poleg tega s svojo kandidaturo želim izbistriti tudi našo pozicijo glede narodnega vprašanja. Znotraj naprednih list je glede tega prišlo večkrat do določene nedorečenosti. Povdariti hočem, da se mi odločno in brezkompromisno zavzemamo za zaščitni globalni zakon za slovensko manjšino. Za nas Benečane ta zakon presega tisti intelektualno-kulturniški nivo, ki bi morda zadovoljil Slovence z Goriškega in Tržaškega. Ta zakon je za nas Slovence iz Benečije življensko bistven. Menim, da bi ta zakon bistveno prispeval, da bi naši ljudje konč-

no osvojili neko pozitivno zavest o sebi, kar bi se po mojem, takoj odražalo tudi v ekonomiji. Naši ljudje morajo biti protagonisti našega novega gospodarstva. S tem bi se zoprstavili lažnemu solidarizmu Krščanske demokracije, ki je s svojim asistencializmom bistveno prispevala k socialnemu in ekonomskemu propadu naših krajev. Naša prihodnost je v sodelovanju z vzhodom. Furlanski podjetniki so to že dalj časa razumeli. Zagotoviti moramo pogoje, da bo to odpiranje možno ter čimbolj učinkovito. Zakon o podpori obmejnih krajev je glede tega nujno potreben. Bistveno pa je, da naši ljudje zahtevajo to, kar jim po pravici pripada.

Walter Škerk

Jasni v spomin

Pred nekaj dnevi smo se poslovili v Kopru od tovarišice Jasne - Dragice Kosmina. Rojena je bila pred 70. leti v Šempolaju na Krasu. Težke gospodarske razmere njene številne družine so oblikovale njen značaj. Protifašistično okolje, bodisi v družini kot v rojstni vasi, je močno vplivalo na mlado Dragico, bodočo vztrajno in hrabro borko za delavske in narodnostne pravice.

Za časa NOB je veliko prispevala pri organiziranju vaških odborov OF v takratnem nabrežinskem in komenskem okraju. Posebno se je izkazala kot partizanska učiteljica osnovne šole v Šempolaju, ki je tudi po njeni zaslugi zaživela v zimi 1943-44. Mnogi njeni takratni učenci se jo s hvaležnostjo spominjajo kot zelo humano, požrtvovalno in značajno vzgojiteljico. Tudi po osvoboditvi in dokler ji je zdravje dovoljevalo, je nadaljevala s političnim delom. Službovala je v Trstu in potem po raznih krajih Slovenije, v Postojni, Kopru in Ljubljani. Kar jo je odlikovalo, je bila njena prežeta zvestoba idealom NOB in nenehna volja do osebnega izobraževanja.

Z njeno prezgodnjo smrtjo smo izgubili vzorno in zaslužno komunistko!

Bivši borci in aktivisti OF, tisti, ki smo jo poznali in z njo sodelovali, jo bomo ohranili v najlepšem spominu.

Albin Škerk - Samo

Sekcija KPI Opčine Bani izreka globoko sožalje tovarišu Dragu Gorupu in svojcem ob izgubi dragega očeta Jožeta Gorupa.

Sožaljem se pridružuje uredništvo Dela.

Zadnja seja Rajonskega sveta za vzhodni Kras

Za učinkovito upravljanje je nujno sodelovanje ljudi

Z iztekom mandatne dobe krajevnih uprav, se izteka tudi mandat rajonskim svetom, ki še vedno niso bili deležni ne s strani občinske uprave, ne s strani širše javnosti vse tiste pozornosti, ki bi jo morali imeti.

Rajonski svet za vzhodni Kras je imel svojo zaključno sejo v torek 10. maja in ob tej priložnosti je naredil obračun šest letnega delovanja.

Izčrpano poročilo o tem je podala predsednica Anamarija Kalc, ki se je v uvodu spomnila svojega predhodnika pokojnega inž. Milana Sosiča. Kalčeva je prevzela njegovo mesto, ko je mestno upravo prevzel listar Staffieri. Predsednica je zelo kritično ocenila zadnje obdobje občinskega upravljanja ter poudarila, da se je župan Staffieri v besedah zavzemal za vzpostavitev tesnejših in tvornejših odnosov z rajonskimi sveti, v dejanjih pa se njegovi "nameni" niso pretvorili v konkretna dejstva. Kljub rednim srečanjem, ki jih je imel s predsedniki rajonskih svetov, je vse ostalo samo pri obljubah, čeprav so mu bile postavljene zelo konkretne in dokumentirane, pa tudi izvedljive zahteve. Predsednica Kalčeva je poudarila, da je bilo to še zlasti občuteno v stikih, ki jih je župan imel z vzhodnokraškimi rajonskim svetom.

Isto usodo so imeli tudi stiki s posameznimi občinskimi odborniki, ki jih je sosvet posredno in neposredno seznanil z neštetimi perečimi proble-

mi tega območja.

Dejstvo pa je, da je bila občinska uprava v podrobnosti seznanjena s problematiko Opčin in drugih vzhodnokraških vasi in da bo dokumentacija na razpolago tudi v prihodnje, kar pomeni, da se bodoča uprava, kakršnakoli bo njena sestava, ne bo mogla izgovarjati, da nima v rokah dovolj elementov, da bi se lahko lotila konkretnega reševanja raznih vprašanj.

Kateri so glavni razlogi za neobčutljivost in nezanimanje občinskih upraviteljev za kraške probleme?

Predsednica Kalčeva je bila mnenja, da ni šlo tu za zavestno željo bojkotiranja delovanja rajonskega sveta, temveč za zelo nizko stopnjo poznavanja teritorija, raznih občinskih odbornikov in nasploh tržaških funkcionarjev občine. Kalčeva je dejala, da je srečala odbornike, ki niso vedeli do kot dejansko segajo meja občine, ki jo sicer upravljajo, nekdo drug na primer ni vedel, kje se nahaja Gropada...

Pri vsem tem ima velik vpliv na zavest občinske uprave tudi etnično vprašanje. Vprašanje prisotnosti slovenske narodnostne skupnosti in v tem okviru vprašanje sožitja je nedvomno vplivalo na izbire upraviteljev, ki so namenoma pustili odprta vsa ali skoraj vsa vprašanja tega območja.

Predsednica je pri tem poudarila, da se stopnja demokracije meri s sposobnostjo takšnega upravljanja, ki štiti pravice vseh občanov in da je to osnova za stvarno sožitje.

Značilno je bilo v tem okviru stališče, tržaške občine do vprašanja lokacije svetlobnega generatorja. Občina se je namreč pri tem podrejela izbiram Raziskovalnega območja in ni upoštevala mnenja prebivalstva. Kalčeva je poudarila, da se je zavzela, da bi Občina reševala ta problem globalno in upoštevala širše interese prizadetega prebivalstva in ne samo izključne interese znanstvenega sveta.

S tem problemom se bo moral soočiti tudi prihodnji rajonski svet. Iz raziskave, ki jo je po naročilu raziskovalnega centra pripravil prof. Valussi izhaja, da se bo z ugodnostmi bodočega znanstveno raziskovalnega podjela lahko okoristilo celotno okoliško območje in da bo odvisno od prebivalstva samega, v kolikšni meri bo znalo te ugodnosti izkoristiti. Popolnoma jasno pa mora biti, je poudarila Kalčeva, da bo v veliki meri odvisno od občinske uprave, če bo prebivalstvo dejansko deležno vseh ugodnosti. Kajti brez ustreznih upravnih izbir, kot so podrobnostni načrti za vzhodnokraške vasi, prilagoditev trgovskega načrta, izdelava programa za razvoj obrtništva, itd., ne bo mogoče ustvariti pogoje, zaradi katerih bi kraško prebivalstvo bilo deležno pozitivnih učinkov namestitve sinhrotona.

Občinska uprava do sedaj ni pokazala najmanjše pripravljenosti, da bi se te naloge resno lotila, zato bo naloga rajonskega sveta, ki bo izšel iz bližnjih volitev, da še naprej pritiska na občinsko upravo v tem smislu.

Prav tako se bo moral prihodnji rajonski svet še naprej soočiti s celovrsto drugih nerešenih vprašanj.

Med temi je Kalčeva posebej omenila urbanistični položaj Ville Carsie na Opčinah, ki predstavlja negativni zgled urbanizacije. Divjega razvoja stanovanjskih gradenj niso spremljali ustrezni urbanistični ukrepi, tako da se je široko območje Opčin, dejansko spremenilo v gosto naseljeno mestno četrt, brez vsakršne socialne usluge kot so greznice, cestne napeljave, pločniki, pa tudi zelenice, da ne govorimo o kulturnih in družbenih objektih.

Posebno poglavje v poročilu Kalčeva je predstavljalo vprašanje dolgoletnih zahtev po ureditvi spomenikov Pinku Tomažiču in tovarišev ter 71 talcem na openskem strelišču in

Slovenci in «ščavi»

Prejšnji teden je tržaški listarski župan Staffieri odgovarjal na vprašanja urednikov novega tednika 040 in med drugim večkrat poudaril, da on dosledno in vedno uporablja znano protislovensko psovko "ščavo". Kot je pravilno napisal Sergij Premru v svojem pismu za "Primorski dnevnik" se je Staffieri sam ponižal, nas pa ne more, ker smo iznad njegove majhnosti.

In kljub temu se vsiljuje drugačno, recimo bolj politično razmišljanje. Kapetan Staffieri je tudi politični tajnik Liste za Trst, ki je sklepala upravno-politične sporazume za tržaško občino in pokrajino. Sedaj ti sporazumi ne veljajo več, ker bodo konec junija volitve. Šele tedaj bomo izvedeli, kakšna bodo razmerja šil in kakšne bodo možne koalicije, pa tudi, kolikšno težo bo imela Lista za Trst v njih.

Prva misel, ki jo je torej vredno zabeležiti, je ta: Slovenci, ki ne maramo, da bi nas pitali s takimi fašističnimi psovkami, takega župana res nočemo v Trstu. Zato bi morali ravnati na volitvah tako, da se podobna možnost prepreči. Kot rečeno, je potreben krepak zasuk velikega števila glasov na levo, da se ustvarijo pogoji drugačne izbire.

Druga misel pa je namenjena slovenskim kandidatom na vseh listah, ki se predstavljajo na upravnih volitvah. Prepričani smo, da imajo slovenski volilci sveto pravico zahtevati od svojih kandidatov določene obveze in jasne programske smernice. Med temi tudi svečano obvezo, da ne bodo sklepali zavezništev, niti sodelovali v odborih, če bi se kot sogovornik (ali celo županski kandidat) pojavil gospod Staffieri.

Kar zadeva kandidate KPI, je ta obveza samo po sebi umevna, kar pa ni tako jasno pri drugih političnih silah in kandidatih. Bodo prišli z besedo na dan?

Črt

Bazoviškimi junakom na Bazoviški gmajni. Zadržanje občinskih upraviteljev do teh zahtev je naravnost nesramno. Skrajni čas je, da se občinske in druge oblasti končno spoprijamejo s temi problemi, na katere ga prebivalstvo vztrajno in upravičeno opozarja že vsa povojna leta. Potem ko je Kalčeva opozorila še na problem uresničitve centra za javne

usluge v katerem bi moral tudi imeti svoje prostore zdravstveni okraj, važna pridobitev za vsestransko rast kvalitete življenja in na številna druga vprašanja socialnega, ekološkega, gospodarskega in kulturnega značaja je zaključila poročilo s poudarkom na vlogi rajonskega sveta kot posrednika med prebivalstvom in občinsko upravo. V tej mandatni dobi je bilo

speljanih nekaj pobud, ki so pokazale, da dejansko rajonski svet lahko pripomore k boljšemu upravljanju, realizacija poletnega centra za italijanske otroke, sodelovanje pri raziskavi Inštituta medicine dela o onesnaženosti ozračja... so primeri, ki dokazujejo, da s sodelovanjem prebivalstva je delovanje rajonskega sveta gotovo učinkovitejše.

Po sporazumu Mikulič-Goria

Gospodarsko sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo izredna priložnost za Furlanijo-Julijsko krajino

Gospodarskemu delu dvostranskega srečanja med Italijo in Jugoslavijo, ki sta ga konec januarja vodila v Rimu vladna predsednika Goria in Mikulič, je jugoslovanska stran prispevala preobsežen in nedorečen predlog: obsegal je čez 1200 projektov za bajnih 5 milijard dolarjev. Ta skromna osredotočenost je brzkone tudi kriva lene operativnosti doseženega sporazuma - memoranduma o gospodarskem sodelovanju: po 4 mesecih namreč še niso osvojeni finančno tehnični kriteriji, ki se jih bodo držale italijanske denarne oblasti, kot tudi ne kriteriji odbiranja jugoslovanskih kandidatov in projektov za delež pri treh kreditnih poglavjih v skupnem znesku 500 milijard lir: kreditiranega izvoza industrijske opreme, pospešenega skupnega nalaganja ter nepovratnih sredstev na osnovi državnega zakona 49 iz leta 1987 o podpori razvoju in sodelovanju z deželami v razvoju.

Kljub temu so v sredo, 11 t.m., na mednarodnem srečanju politikov in gospodarstvenikov z obeh strani meje, ki ga je v špeterski občinski dvorani priredil deželni komite KPI in mu je predsedoval poslanec tov. Arnaldo Baracetti, o razvoju gospodarskega sodelovanja med FJK in SR Slovenijo ocenili, da pomeni sporazum nov spodbuden korak, nemara kar 3. stopnjo - kot je za SKGZ dejal dr. Branko Jazbec - v povojnem razvoju gospodarskih odnosov med Italijo in Jugoslavijo po tržaškem in goriskem avtonomnih računih ter osimskih sporazumih. Ne kaže ga namreč ocenjevati zgolj po skupnem znesku kreditov, saj je od njihove smotrne uporabe odvisno, kolikšen utegne biti njihov dejanski gospodarski, družbeni in politični domet.

Srečanje v Špetru je opozorilo, da je ta smotrnost izpostavljena nevarnosti, da jo pregazijo sebični računi in vsiljivost italijanskih multinacionalnih velikank ter gospodarskih območij, ki so bližja italijanski finančno-industrijski hrbtnici. Njihova pre-

moč zna pustiti na cedilu prav dragoceno in prožno tkivo italijanskih malih in srednjih podjetij, ki uspešno dohajajo tehnološki napredek in ki so ravno v Furlaniji tako bogato zastopana.

To skrb delita tako slovenska gospodarska zbornica kot videmska trgovinska zbornica s predsednikoma Bulcem in Bravom na čelu. Zato sta sklenili, da ne bosta čakali napotkov iz Beograda in Rima, pač pa da bosta spodbujali in pospeševali spletnje vezi in spajanje interesov med delovnimi organizacijami in podjetji na obeh straneh meje, hkrati pa s samostojnimi predlogi in nastopi zagotovili pri osrednjih vladah upoštevanje prednosti in smotrnosti, ki jih nudita gospodarski tkivi ob severnem Jadranu.

Tu se premoženje gospodarskega sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo že dolgo kopiči: od čvrste zunanjetrgovinske mreže, do kopice uspešnih mešanih industrijskih podjetij. A tu so še zemljepisna bližina, dobre prometne zveze in stvarni načrti na temlju mednarodnih obveznosti za njihovo posodobitev (glej t.im. osimske naramnice), nove proste cone v Kopru, Sežani in Novi Gorici kot tudi režim prostih con iz tržaške luke, ki ga je mogoče s pridom raztegniti na druga območja v deželi. Tu so še zavarovalnice z bogato izkušnjo iz mednarodnega sodelovanja. Tu je tržaški tečaj znanstveno-raziskovalnih in tehnoloških ustanov. Tu se pri gospodarstvenikih že dolgo kopičijo izkušnje, vzajemno spoznavanje ter rahločutno spremljanje gibanj iz gospodarskega, pravno-institucionalnega ter političnega življenja.

Tu sta navsezadnje manjšini, ki nudita prirodni pomladek kadrov z nezamejenim obzorjem in ki terjata, da se ta njuna vloga prizna in ustrezno ovrednoti; tembolj, ker gre v njunem primeru za življenje in smrt, za premagovanje narodnostne ogroženosti, ki neprestano klije iz sodobnih

družbenih procesov homogenizacije ali iz še hujših posledic ozemeljskih neravnovesij, ko z brezposelnostjo in odseljevanjem pustošijo manjšinsko okolje in strežejo manjšini po življenju. Pozdraviti gre zato sklep gospodarske zbornice Slovenije, da ob izvozno naravnost ter tehnološko posodabljanje uvrsti med prednostne pogoje za delež pri italijanskih kreditnih virih, ki jih namerava predložiti zvezni vladi, tudi upoštevanje potreb italijanske manjšine v Jugoslaviji.

Če že obstoječim prednostim, ki jih ponujata FJK in SR Slovenija, postavimo ob stran še pripravo sodobnejšega in mikavnejšega jugoslovanskega zakona o naložbah tujega kapitala ter italijanskega zakona v prid območij ob severnovzhodni meji, uredimo lahko proces vzajemnega množenja koristnih vplivov, ki lahko prostor sodelovanja med FJK in SR Slovenijo povzdigne v zgleden evropski tečaj gospodarskega sodelovanja med sistemi z različno družbenopolitično ureditvijo. Tembolj v času, ko zahodno in vzhodnoevropski prostor gospodarske integracije podira

KOMUNISTIČNA PARTIJA ITALIJE POSOŠKA FEDERACIJA GORICA

PONEDELJEK, 30. maja ob 20. uri
v Kulturnem domu na BUKOVJU
Števerjan

PREDSTAVITEV PROGRAMA IN KANDIDATOV KPI ZA PRIHODNJE VOLITVE

Sodelovali bodo kandidati:
SONJA BOŽIČ, občinski svet
Ronke, ALEKSANDRA DEVE-
TAK, pokrajinski svet, IVAN
BRATINA, deželni svet.
Sklepno besedo bo imel sen. NE-
REO BATTELLO. Predsedoval
bo EDVIN ŠVAB, župan v Doli-
ni in član deželnega tajništva KPI.

Za novo delovno pogodbo šolnikov

Šolniki že več tednov pritegujejo pozornost italijanske in tudi zamejske slovenske javnosti. Preko osemdeset odstotkov učiteljskih zborov še ni izpeljalo ocenjevalnih sej, zaradi sindikalnega boja večina učencev tudi pri nas še ni prišla spričevala prvega polletja ali tromesečja.

Kaj bodo šolniki v boju za novo delovno pogodbo vendar dosegli? Kako se bo šolsko leto izteklo? Kako bodo potekali maturitetni in drugi izpiti? Pogajanja so se v velikem kaosu začela šele pred nekaj dnevi in v tem trenutku niti približno ne vemo, kako se bodo stvari razpletale in končno razpletle. Upajmo, da se ne bo vse omejilo na nekaj poviškov plač, čeprav je tudi ta vidik - glede na razmere - pomemben.

1. Kaj je v tem šolskem letu privedlo tudi tiste šolnike in šolske sindikalne organizacije, ki so v preteklosti tudi ostro nasprotovale tem oblikam boja, da so se letos kljub pomislekom pridružili bojkotu ocenjevalnih in drugih sej, ponekod pa tudi bojkotu drugih delovnih obveznosti in dejavnosti, ki presegajo predpisane učne ure v razredu? Bojkota ocenjevalnih sej so se namreč v Italiji že pred dobrimi desetimi leti poslužila združenja nestalno nameščenega učnega osebja, pred nekaj leti se je teh metod začel posluževati tudi avtonomni šolski sindikat SNALS in v letu 1986 tudi odbori šolnikov, ki jih danes poznamo z imenom Cobas in Gilda (po imenu srednjeveških cehov). njih organizacij pa so marsikdaj ravnali spet drugače. Zakaj torej letos tako množičen nastop?

2. Kategorija se je znašla v očitno brezizhodnem položaju: reformni načrti se leto za letom nikamor ne premaknejo, pravitako načrti za kulturno in upravno avtonomijo slovenske šole, zborni organi so nemočni obtičali v mejah svojih ozkih pristojnosti, osip na osnovi socialne selekcije še vedno prizadeva veliko število učencev (ne le v tem, ali si v šoli izdelal, temveč tudi v tem, kakšno in katero šolo obiskuješ ter česa si se v šoli naučil), družbeni status šolnikov je v zadnjih desetletjih močno padel, šolstvu pa je namenjen vsemajšnji del državnega proračuna. Ministri za javno šolstvo, ki so se v teh letih zvrstili (vsi so bili predstavniki Krščanske demokracije, saj je to ministrstvo ta stranka vedno zahtevala zase), niso pokazali ne volje, ne poguma, ne sposobnosti voditi razvoj šolstva v Italiji, da o zaprtosti do slovenske šole in manjšin v državi sploh ne govorimo. Še in še bi morali naštevati.

Seveda niso vsi šolniki enako občutljivi za vsa ta vprašanja in presojujejo jih zelo različno. In vendar: v šoli se že desetletja kopičijo nerešeni problemi in vsakovrstna protislovja, ob naglih družbenih spremembah pa sta v tem šolskem letu pa so se pridružili takim oblikam boja še drugi sindikati, med njimi tudi šolski sindikat CGIL, Sindikat slovenske šole in valdostanski ter južnotiroolski manjšinski sindikat. Vsaka organizacija je sicer napovedala različne oblike boja in postavila mestoma tudi zelo različne zahteve - okrog poviškov, urnikov, razlik po stopnji šole, strokovnega usposabljanja, itd... - člani posamez-

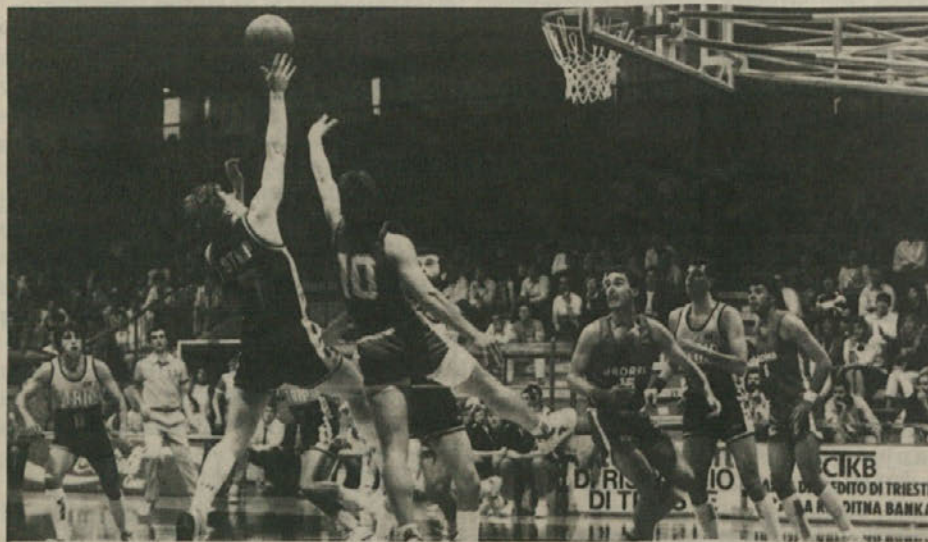
delovanje javne šole omogočala predvsem napor in požrtvovalnost množice posameznikov (kljub posploševanju, o tem, da imamo šolniki le nekaj ur, uric dela na dan in tri mesece plačanih počitnic).

Mera je prekipela, ko so šolniki opazovali prav nič spodbuden potek pogajanj okrog stare delovne pogodbe, ki je zapadla v letu 1987, in začetek pogajanj za novo delovno pogodbo.

Šolniki so si v teh mesecih le delno pridobili podporo staršev, dijakov in drugih delovnih ljudi. Po vzoru nekaterih drugih kategorij javnega sektorja, n.pr. zdravnikov, sodnikov, letalskega osebja, so tudi v šoli prišle do izraza nekatere korporativne težnje in vendar moramo stvar celovito in globlje presojsati. Jedro dogajanja je namreč daleč od ozkih korporativnih vprašanj: gre za ovrednotenje učiteljevega dela - v strokovnosti, v organizaciji dela in gmotno - za nas komuniste pa je to pomemben del prizadevanj za demokratično, pluralistično, kvalitetno javno šolo, za avtonomno, kvalitetno slovensko šolo v Italiji.

Kaj pa te trditve konkretno pomenijo, kako si tako šolo konkretno zamišljamo in kako jo bomo ustvarjali - o tem še vedno globlje razmišljajo le nekatere specifične in tudi osamljene organizacije in skupine. Tudi med komunisti in tudi med slovence v Italiji je v veliki meri tako. Tudi zaradi tega političnega in kulturnega zaostajanja ohranjajo tako premoč sile iz politike, gospodarstva in tudi šole, ki si korenitih sprememb v šolski politiki ne želijo.

Marta Ivašič

Jadranovci so poskrbeli za pravo presenečenje v zaključnem (play-off) delu prvenstva so izločili ekipo Strip iz San Donaja. V nadaljevanju so igrali v Ferrari, kjer so izgubili. Odločilna tekma bo to nedeljo v tržaški športni palači.

ta pregrade vzajemnih ideoloških pridržkov. V tej luči utegne odigrati pomembno vlogo tudi uresničevanje zamisli o slovensko-italijanski visoki šoli za gospodarsko poslovanje v Novi Gorici.

Toda računi brez krčmarja se ponavadi ne izidejo: zato je KPI že zaprosila za srečanje svojih parlamentarcev s pristojnimi ministerstvi ter povabila druge parlamentarce iz FJK, da se jim pridružijo. Videmska trgovinska zbornica pa je potrdila predlog o mešani komisiji, ki naj bi pri vladi zagovarjala predloge in koristi FJK in njenega sodelovanja s SR Slovenijo ter SR Hrvaško.

Ravel Kodrič